

lehetne megőrizni ifjúságunk eszméit, ha felnőttként más égtájhoz kell igazodni? Semleges ország 56-ban, NATO-ország negyven évvel később! Ó, drága 56! Tetszenének elgondolkodni arról, hogy 56 után a mennybe ment volna-e ez az ország, vagy itt maradt volna Kelet és Nyugat között, és egy év múlva sóhajjal temették volna el a szent napokat a keserű emlékezet földjébe? Nagy októberi forradalmunk szépsége, hogy nem volt mód folytatni reálpolitikai eszközökkel. "Akit az istenek szeretnek, fiatalon hal meg" - idézi Infeld a régi mondást.

Le kell zárni ezt a töredékekből álló témát, mert különben határtalanul folytathatom. Rendszerek jöttek és mentek, átéltem egy világháborút és egy forradalmat. Többször is belekerülhettem volna a politika sodrába, de hol az életkorom, hol a hitem, hol az ügyetlenségem, hol a józan eszem folytán azok közé kerültem, akiknek nincs sok pénze, és hatalmuk is inkább csak önmaguk fölött van. Ezzel szemben sokféle barátom van, nincs ellenségem és gondtalanul füttyörészve, gyalogosan járom az erdei utakat. Siker. Őszülő fejjel is olvasom az újságokat, főleg a sorok közti, vagy azok mögötti részeket. Tudom, hogy semmilyen állam és semmilyen egyház nem köti polgárai, illetve hívei orrára kellemetlen ügyeit, tehát igazában csak kevés dolog ismeretes, gyakorta azok is rosszul. Ettől függetlenül azonban értem a politikát, tudom milyen srófra jár a hatalomgyakorlók agya, tudom, hogyan teszi undokká a legjámborabb fickót is a mélyen átérzett felelősség. Figyelem az időjárást és igyekszem elkerülni a természeti katasztrófákat. Reálpolitikus vagyok, mert nem hiszek zászlók lobogtatásának, ideológiai ködösítéseknek, érzelmi, indulati ráhatásoknak. Siker. Mivel tudom, mily sok hatás alakítja egy ember életfelfogását, másoknak is megengedem, hogy elegendő okból változtassanak szemléletükön. Nem gazemberezek le azonnal mindenkit, aki másképp látja a dolgokat. Siker. Nem léptem és nem fogok belépni pártba, hogy pártlelkiismeretre cseréljem le a magamét, nem tennék köztisztviselői esküt, hogy megkössön egy rezsím törvénye. Siker. Úgy politizálok, hogy építek, s másokra — nem-építőkre — hagyom, hogy adót vessenek ki, elosszák a javakat a maguk elosztó igazsága szerint, időről-időre pedig megsemmisítsék az értékeket államérdek, nemzet, faj, vallás, katonai tömbök, általában nagy, szent igazságok nevében. Úgyis eljön a kicsinyek ideje, amikor a romokra lépnek, eltakarítják és ismét értékké formálják azokat. Mesteremberek vagyunk, akik "tegnap még sírtunk . s holnap már áldomást tartunk az új falakon". Csak hát Kassák végletes optimizmusával szemben mi mindezek *ismétlődésében* hiszünk, örülünk a békének és aggódva latolgatjuk, hogy egy utolsó, nagy rombolás végén nem kell-e letenni tollát a Földről szóló történelem írójának. Lehangelő, de siker.

Már az is siker, hogy nem általános igazságokat akartam leírni, már az is siker, hogy csak egy ember életfilmjéből vágtam ki néhány kockát, amint elfutnak

szeme előtt egy új évszázad felé zuhantában. Már az is siker, hogy töredéknek, holnap tán átalakítandóknak tekintem e sorokat, s meghagyom a jogot másoknak, hogy a hiányokra figyelmeztessenek. Már az is siker, hogy írás közben béke van bennem, még ha nem is vizsgálom, mennyire határozza meg nyugalمامat vallomásaim első pontja.

BULÁNYI GYÖRGY

POLITIZÁLNI?!

Úgy 1947-ig politizáltunk. A kékcédulás választás után abbahagytuk. Meddig tartott ez? 1989-ig, s elkezdtünk járni az ellenzéki kerekasztal nevű társaságba, hogy megdöntsük a népi demokráciát, amivel tele volt már a hócipőnk. Megvolt a véleményünk azokról, akik e 42 esztendő alatt is politizáltak. Summásan csak a moszkovitákat ítéltem el és ítélem el. Miért? Ha csak hazudni és gyilkolni lehet, akkor inkább elmegyek a Gulágra, s megmarad a becsület is és esetleg az élet is. '45 május 1-én Rákosi meghívja a közös – nyilas és kommunista – terrorházba 19-es elvtársát, Demény Palit felvonulást nézni, s utána ott marasztalja, nem engedi haza, hanem elviteti őt a kistarcsai internáló táborba. 49-ben Mindszenti elítélése után kivégzi a kommunista Rajkot, s amikor 53-ban a derék kommunista Nagy Imre kerül Rákosi helyébe, Nagy elítéli az internált Deményt 8 év börtönre, mert a kistarcsai internáló táborban Demény összeesküdött látogatóival: feleségével, lányával, vejével a népi demokrácia megdöntésére. Így lesz Demény a zárkatársam a Gyűjtő fogházban. Nem ismernek sem Istent, sem embert. '56-ban leváltják Rákosit a nagy szovjet elvtársak. Alighanem jeltelen sírban porlad el a teste. Már életében megbűnhődött a szerencsétlen. A Gulág olcsóbb lett volna Rákosinak is.

Sík Sándor öccse, Sík Endre is moszkovita volt. Huszonöt év után ő is hazakerül és beszél bátyjával – Tomek Vince – a későbbi piarista generális jelenlétében. Nyitómondata: Vallásról, politikáról, irodalomról ne beszéljünk! Kérdezem: akkor miről lehet beszélgetni? A cserebogarak halhatatlanságáról? Minek élni, ha csak erről lehet beszélgetni? A zárkák börtöneiben arról beszélünk, amiről akartunk. A nem hazai gulagokon is ez volt a helyzet.

A kérdés az, hogy politizáljon-e a Bokor. Valakik egyszerűen oldják meg a kérdést. Ne, mert Jézus sem politizált. A mindenkit szeretés kizárja a politizálás lehetőségét. Nem mondhatok senkiről semmi rosszat. (Jézus jajt mondott nem keveseknek!!!) Nem is gondolhatok, (Ha mondta a rosszat, gondolnia is kellett azt!). Még kevésbé tehetek bárkinek is bármi rosszat. Nagy kérdés, hogy Jézus valóban nem politizált-e. Volt nála mindenestre sorrend – a mindenkit szeretésen belül. Ez a sorrend: mindenkit szeretni kell, de mindenekelőtt a zsidókat. Ha már nincs valakinek férje, felesége, gyerekei. Az evangéliumok nem említik, hogy Jézusnak voltak-e, és azt sem, hogy nem voltak. De

népe volt, a zsidó: Csak Izrael házának elveszett juhához menjete, a nemzetekhez vivő utakra ne menjete, a samáriaiak városaiba se menjete! Csak később kezdett a gojokról beszélni. Amikor már elmondta, hogy Elvételük tőletek az Isten Országá. Tragédiának élte meg, hogy népe lekerül az első helyről. De ő is abban a tudatban élt, mint minden normális (jézuselőtti) ember. Mi ez? Kölcseyt idézem: A haza minden előtt. Miután népének főpapja méltónak ítélte a halálra, miután Pilátussal kivégeztette őt, feltámadása után mondta csak Jézus: Menjete el az összes nemzetekhez (ta ethné – gójim) – Jeruzsálemtől és Júdeától(!) – kezdve, és tegyétek őket tanítványaimmá, megtanítván őket mindannak a megtartására, amit tanítottam nektek. Ennyiben Jézus is politizált. Számára nagyon fontos volt, hogy nemzete ne kerüljön második, vagy harmadik helyre a népek Isten Országáért folyó versenyében.

És senki sem okította ki őt, a tanítványai sem, az ellenfelei sem: Nem gyógyíthatod meg a kafarnaumi százados szolgáját. Mi tudjuk, hogy te az egyetemes emberszeretet parancsát akarod teljesíteni, de mit mondanak majd a zsidók? Kollaborálsz a megszálló hatóságokkal, és lejáratsz bennünket, akik megtanultuk a 2x2-öt, hogy mindenkit szeretni kell. A tanítványok okosabbak akartak lenni, mint a náluknál 20 évvel idősebb Jézus. Nem törődött Jézus azzal, hogy ki mit gondol arról, hogy ő mit tesz. A farizeusok nagyon megbotráncsoznak azon, amit mondasz! – mondták neki tanítványai. Hát csak botráncsozzanak meg! Vakok ők, és vakok vezetői. Jézus állást foglalt. Állást foglalt nemzete múltjának és jelenének legfőbb szereplőiről. Kritika tárgyává tette az abszolút zsidónak, Mózesnek, aki több Illésnél is, a személyét is. Mózes csak a szívetek keménysége miatt engedte meg, hogy váló levelet adjatok. Mondatott a régieknek, én pedig mondom nektek...Magam is így vagyok mindezzel. Számomra Szent István – nem szent. A Szent Jobbot mesének gondolom. Ez a Szent Jobb vágta négyfelé unokabátyjának a testét, hogy kiakassza a csonkokat négy legfontosabb várának fokára: a két Fehérvár, Veszprém, és Esztergom várfokaira.

Nem lehet úgy élni, hogy ne legyen véleményünk. Akár nemzetünk, akár az egész emberiség múltjáról vagy jelenéről szólunk. És nem lehet úgy élnünk, hogy ne reméljünk egy szebb jövőben. Politizálok, amikor kérdésbe teszem, hogy Széchenyinek volt-e igaza? Neki, akit öngyilkosságba kergetett '60 tavaszán az, amit Kossuth csinált? Igen, politizálok. Vagy Kossuthnak volt igaza, aki megszabadította nemzetét a Habsburgok három és fél százados jármától? Vagy Deáknak, aki ebben a helyzetben hazamegy Kehidára: Kommt Zeit, kommt Rat... Vagy Görgeynek, aki hazaárulóként lerakja a fegyvert Paskievich 200 ezer katonája előtt, s nézheti a 12 aradi vértanú kivégzését? Habsburg Ottó szájából hallottam: Az evilági országban lövetni kell. Tudom, hogy Jézus nem lövet. Tudom, hogy az Isten Országában, nincsen lövetés. De álljak

tétlenül? Legyek közömbös, amikor összeomlik 40 esztendő szovjet megszállása? Ne reménykedjem Antallban aki 15 millió magyar miniszterelnökének mondja magát? Vagy Konrádban aki a Bessenyeit idéző Kézfogás-konferenciánkon a volt pártházban mondott aranyemisém előtti napon elmondja, hogy CSAK? Nem mondja meg, hogy miért, de nem öl embert – amikor a püspökök sietve helyreállítják a tábori lelkeséget. Vagy Orbán Viktorban, aki '89-ben elmondja a Hősök terén, hogy a ruszok menjenek haza? Vagy Csurka Istvánban, aki a monori konferencia után eljön Andink lakására, és hitet tesz a szeretetről, bár nem tudja megmondani, hogy mi az? Vagy Vona Gáborban, aki vissza akarná állítani a csendőrséget, hogy Gyurcsány ne lőhesse ki magyar felvonulók szemét? Én meg maradok tisztán, sterilen az Isten Országának a polgára? Nem tudok! Azt tudom, hogy mit nem tehetek. Nem lőhetek. Nem is megyek a Kossuth térre. De elmegyek 2008. május 31-én a Jobbikba, s ott olyan emberekkel találkozom, akiket sose ismertem volna meg, és jézusi kisközösségbe tudom invitálni őket. S hallgató közönséget biztosítanak nekem, amikor egyházam folytatja tovább, hogy kiszívja a buránk alól a levegőt. Mert a '97-es látszatrehabilitáció után 12 évvel egyetlen katolikus könyvesboltban sem kaphatók munkáim, melyekről én azt gondolom, hogy tisztán csengik vissza azt, amit Jézus kétezer év előtt elmondott nekünk. Mikor kezdtünk politizálni? Az emberi társadalom élete minden bizonnyal a gyűjtögetéssel kezdődött. Ha két gyűjtögető(pár) találkozott egymással, össze is verekedhettek. Arany szerint: Az Írás, hol jegyezni kezd, jegyez csak gyűlöletet. Káinra és Ábelre gondolt. Így indulhatott az osztálytársadalom. Valakik győztek, s a győztes fegyvereseket verbuvált a maga számára.

Többnyire kevesebbet, mint amennyit munkára, adózásra kényszerített. Attila alighanem több fegyverest verbuvált magának, mint amennyit dolgozni hagyott. Álmos, Árpád is? Talán nem. Ezért nincsen győzelmeinkről naiv eposzuk, amit annyira fájalt Arany. Csak népdalaink és népballadaink vannak. Arany kortársa, Kriza János unitárius püspök összegyűjtötte a székelyek református és unitárius székeinek hagyományait. Vadrózsák – ezt a nevet adta gyűjtésének. A gyűjtés csak szerelemről, szerelemfélétről beszél, a vitézek vitéz hadi cselekményeiről nem. Ilyeneket és ehhez hasonlókat gyűjtött.

Ne menj rózsám a tollóra / gyöngye vagy még a sollóra.

Ha megvágod a kezedet / ki köti be a sebedet?

Ha megvágod kiskezedet / ki süt nékem lágy kenyeret?

De ha elmész a tollóra / ne menny rózsám csak magadra;

Híj, jó szüvel megyek veled, / estig aratok melletted.

Ketten kötünk egy kévébe, / egymás mellé ülünk délre,

Ketten nyugszunk az árnyékba, / fölvert kévék árnyékába.

Ha estig folyvást aratunk, / ha hazafelé indulunk,

Karon fogva a hívesen, / hazaérünk szerelmesen.

*Vasárnap a pap kihirdet, / s két hét múlva esszeesket;
Halálig ketten aratunk, / ketten élünk, ketten halunk.*” Szöveg és dallam egyformán gyönyörű, s mindkettőt Jézus és a szeretet lelke járja át. Szent István csatái, az Árpádok külpolitikája, Lajos, Zsigmond, Mátyás győzelmei nem az ő ügyük volt. Az ő ügyük az asszony, a maguk hűsége és a gyerekek sorsa volt. A francia felvilágosodás hatására Batsányi, Kazinczy és mások Kufsteinbe kerültek, mert lemásoltak egy felvilágosodott kátét, melynek gondolatait Rousseau Társadalmi szerződése ihlette. Kazinczy, a szent öreg, meghal, de úgy hal meg, hogy megszületik a nem papi-nemesi, hanem népi nemzettudat.

Petőfi már úgy magyar, hogy megírja versét: Akasztatok fel a királyokat! 1857 után új világ kezdődik. A dzsenti elkártyázza a vagyonát, és úr lehet, akinek pénze van. A zsidók nemesi családok lányait veszik feleségül, és maguk is bárók lesznek, s a felső házba kerülnek a főpapokkal és főnemesekkel együtt. A '19-es kommün-terror után Németh László elmondja, hogy ne Trianon miatt sírjunk, hanem a hárommillió magyar koldusért. Azokért, akik olyan cselédlakásokban laknak, amelyeknek van egy közös konyhája, s jobbról is, balról is egy-egy szoba, amelyekben akár nyolc gyerek alszik apjával-anyjával. 1945 után pedig az egész nemzeti vagyon kommunista kézre kerül, és '89 után a kommunisták és kollaboránsaik átjuttatják a nemzeti vagyont a nemzetközi multimilliárdosok kezére.

Ez az a helyzet, amelyikben felvetődik, hogy politizáljunk-e. Nem lehet mindezt nem tudni. Nem lehet mindezt a következő nemzedéknek nem hozni a tudomására. Nem lehet vakon élni. Jézus sem élt vakon. Tudta, hogy tehetetlen az urakkal szemben: Az Emberfiának emberek (Kaifás főpap, a szaduceusok) kezébe kell kerülnie... Politizált, és nem tolt a szekerüket. A szegényeknek hirdette jóhírért és nem a gazdagoknak. Ma az politizál helyesen, aki kivonja magát a multimilliárdosok nemzetszegényítő műveletei alól.

Ma az politizál helyesen, aki itt hagyja a várost, falura költözik, és megtermeli háztáji gazdálkodásban azt, ami kell neki az élethez. Most volt itt G. Jenő, aki elmondta, hogy van három család méhe, és 100 kg mézet hozott ez a szezon, 1 kg-ot mindjárt itt is hagyott belőle. Politizálok és mondom: Ébred a magyar nemzet. A sajtótól meg nem hirdetve, nagy csendben megvolt Kunszentmiklós mellett a kurultáj. A tavalyi kurultájon itt volt a Góbi sivatagból egy ujjur, aki Attila leszármazottjának tartja nemzetét, és elmondta, hogy tizenkilenc-millióan vannak. Az idei találkozáson 350 ezer országon belüli, és kívüli magyar volt együtt.

Magam is ezt az utat akarom járni, ezért veszek 91. évemben is földet Budaváriban belterületen, ahol építkeznie lehet annak, aki a földből akar megélni. Ez a politika az, amit a legteltesebb jézusi jó lelkiismerettel lehet csinálni. Csak egy feltétele van. Lemondani arról, hogy meggazdagodjam. De ez feltétlen feltétel. Mert

boldogok a szegények, az övéké a mennyek országa, és jaj azoknak, akik gazdagok akarnak lenni. Nem azért, mert feltétlenül pokolra kerülnek. A poklot elkerülhetik, mert nem tudják, mit cselekszenek. De a gazdagodni akarás következtében kipusztítják magukat az 1,2-es termékenységi rátánkkal. És reménykedem is Kipusztítják magát az európai és észak-amerikai keresztények. Megérdemlik sorsukat. A napokban késve megyek vacsorázni, s találok ott egy színes bőrű papot. Bemutatnak neki. Ő is bemutatkozik. Elmondja, hogy nigériai és számuk 140 millió, de nem mind katolikus... Csak 60 millió a katolikus... Csak!!!

Lehet úgy politizálni, ahogyan Jézus is politizált?!

GROMON ANDRÁS

BELESZÓLT-E JÉZUS TÁRSADALMI KÉRDÉSEKBE? (RÉSZLET)

III. POLITIKAI BELESZÓLÁS

Tisztázzuk először, mit értünk politikán és politikai beleszóláson! Politikán *a szó közhasználatú értelmében* a hatalomgyakorlást, illetve az erre való törekvést értjük, és természetesen beleértjük a (fegyveres) erőalkalmazást is (hiszen az eddigi történelem során enélkül még egyetlen rendszer sem állt fenn). Ebben az értelemben persze Jézus nem szólt bele politikai kérdésekbe, sőt nyugodtan állíthatjuk, hogy az ilyen értelmű politikába való be-nem-avatkozás volt egész működésének alaprogramja (ha ezt a programot a fonákjáról nézzük): Máté is (4,1-11), Lukács is (4,1-12) Jézus nyilvános működésének élére állítja megkísértésének történetét, amelyben mind a három kísértés visszautasítása lényegében a „hatalom és dicsőség” (Lk 4,6) visszautasítását jelenti. Ehhez az alapálláshoz aztán egész további élete során hűséges maradt, semmiféle hatalmi rendszert nem óhajtott a bevett evilági módszerekkel megdönteni: sem a római világbirodalmat, sem a helyi zsidó uralmat, és amikor ez a hatalom az életére tört, nem kért az Atyától „tizenkét ezred angyalt”, hogy fellépjen ellene és legyőzze, vö. Mt 26,53).

Mindez azonban korántsem jelenti azt, hogy Jézus közömbös lett volna a fennálló politikai (uralmi) viszonyokkal, s főleg ezek következményeivel szemben. Ellenkezőleg! *Ha tehát a „politika” szót sajátos értelemben használjuk, azaz a „polisz”, az emberi társadalom (beleértve az államapparátust is) közérdekű ügyeibe történő aktív, de mindenfajta erőalkalmazást eleve kizáró beleszólást értjük rajta, akkor – amint rögtön látni fogjuk – nagyon is azt kell mondanunk, hogy Jézus beleszólt politikai kérdésekbe is. A rendelkezésünkre álló anyagot két csoportra osztjuk: „vallási kérdésekre” és „társadalmi*